

Країни Центральної та Східної Європи

- **1947 - 1948 рр.**
встановлення прорадянських режимів

- **50 – 80 рр.**
Кризові явища;
наростання внутрішньої нестабільності

- **80 – 90 рр.**
Демократичні революції;
посткомуністичний розвиток

Встановлення прорадянських режимів

- I етап – формування коаліційних урядів Народного фронту
- II етап – перехід влади до комуністів

Причини?

III етап – (1947-1948 рр.) формування комуністичних урядів, тоталітарного режиму, здійснення соціалістичних перетворень...

Народна демократія

- форма політичної організації суспільства в країнах Східної Європи;
- диктатура пролетаріату у формі народної демократії зі збереженням керівної ролі компартії

Загальні риси соціалістичних перетворень

- Фальсифікація виборів
- Встановлення однопартійного режиму або формальне існування багатопартійності(НДР, Польща, Болгарія, Чехословаччина)
- Примусова колективізація
- Індустріалізація
- Комуністична ідеологія
- Переслідування опозиції, репресії

Прорадянські режими

Назва	Лідер	Політична сила
ПНР	Болеслав Берут	ПОРП
УНР	Міклош Ракоші	УПТ
НРБ	Георгій Димитров	БКП
РНР	Г.Георгіу - Деж	РРП
ЧССР	К.Готвальд	КПЧ
ФНРЮ	Й.Броз Тіто	КПЮ (СКЮ)

Відносини всередині комуністичного блоку

- **1947р.** – Комінформбюро (радянське керівництво компартіями, контроль за їх діяльністю);
- **1949 р.** – Рада Економічної Взаємодопомоги (РЕВ) – спільне вирішення економічних проблем
- **1955 р.** - Організація Варшавського договору
(військовий союз)

Установление коммунистических режимов

Система світового соціалізму

- СРСР, Польща, НДР, Угорщина, Болгарія, Румунія, Чехословаччина, Албанія, Югославія
- Монголія, Китай, В'єтнам, КНДР, Лаос
- Куба

Кризові явища 50-80-х років ХХ ст.

Причини

- Екстенсивні методи виробництва, командно-адміністративні система, відсутність ринкових механізмів
- Падіння життєвого рівня населення на фоні успіхів країн Західної Європи
- Тоталітарний характер влади
- Авторитарний стиль відносин СРСР з соціалістичними країнами
- ХХ з'їзд КПРС, "відлига" в СРСР

Прорадянські режими

Назва	Лідер	Політична сила
	Болеслав Берут	ПОРП
УНР		УПТ
	Георгій Димитров	БКП
РНР		РРП
	К.Готвальд	КПЧ
ФНРЮ		КПЮ (СКЮ)

Політичні кризи в НДР, Польщі, Угорщині

- ◆ Після смерті Сталіна в НДР вибухнуло повстання проти прорадянського режиму.
- ◆ Причина: погіршення умов життя східних німців у порівнянні із життях німців у ФРН.
- ◆ Власними силами комуністи НДР виправити становище не могли.
- ◆ В Берлін були введені радянські війська, повстання було придушено

Польща

- ❖ Травень 1953 – початок репресій проти католицької церкви.
- ❖ Загострення економічного становища населення Польщі.
- ❖ Червень 1956 – страйк в Познані.
- ❖ Придушення виступів за допомогою армії.

В. Гомулка – перший секретар ЦК ПОРП

“Польський шлях до соціалізму”

- Децентралізація управління
- Співіснування різних форм власності в с/г
- Розвиток дрібного виробництва і приватної роздрібної торгівлі
- Лібералізація
- Пом'якшення цензури, співробітництво з католицькою церквою

Які події відбувалися в Польщі в 1980 р.? В.Ярузельський і його команда врятували Польщу?

(підр. стор.179)

- **1980 р.** – зниження життєвого рівня - масові страйки (1,2 млн осіб)
 - утворення **“Солідарності”** (Гданськ)– загальнонаціональна профспілка, перше незалежне громадське об'єднання (Лех Валенса)
 - 13 грудня 1981 – воєнний стан
 - червень 1983 р.

Угорська революція 1956 року

◆ Вимоги:

- проведення вільних виборів,
- звільнення політв'язнів,
- багатопартійна система,
- реформи у с/г,
- утворення уряду на чолі з Імре Надем.
- ◆ 25.10.1956 - розстріл демонстрантів перед будинком парламенту.
- ◆ 28.10.1956 - вивід радянських військ з Будапешта, вихід Угорщини з ОВД.
- ◆ 04.11.1956р. - повторне введення радянських військ; утворення прорадянського уряду Я. Кадара, який звернувся по допомогу до СРСР.
- ◆ 04 - 11.11.1956 - бої на вулицях Будапешта
- ◆ Після придушення революції І.Надь та його прихильники були страчені (1989 р. - реабілітація)

«Праві політики нічого іншого від СРСР і не чекали. А для нас [лівих] це великий розлад»

Жан-Поль Сартр

- Наслідки кривавих подій у Будапешті:
- масова еміграція угорців (200000 чол.);
- втрата престижу Радянського Союзу серед інтелектуалів Заходу, чимало з яких вийшли з комуністичних партій своїх країн, вражені наочним прикладом радянського імперіалізму.
- В сучасній Угорщині день, коли розпочалася революція, 23 жовтня, став державним святом.

Реформи Яноша Кадара (1960 – 1970 рр.)

Припинення масових репресій, вільний виїзд з країни

Завершення кооперації селянства

Використання досягнень НТР в промисловості

Податкові пільги, експорт с/г продукції

Децентралізація управління

Господарська самостійність

Відмова від індустріалізації

Модернізація промисловості

Угорщина – «вітрина соціалізму» та «найвеселіший барак комуністичного табору»?

Чехословаччина (ЧССР)

Александр Дубчек

**“Соціалізм з людським
обличчям”**

- багатопартійність, демократія;
- скорочення бюрократичного апарату;
- введення самоврядування;
- основи ринкової економіки;
- рівність чехів і словаків; федеративний устрій держави;
- співробітництво з усіма країнами
- 1968 р. - «Працька весна» - період політичної та культурної лібералізації

«Празька весна»

- Втрóргнення у Чехословáччину (Операція «Дунáй») (21 серпня — 11 вересня 1968) — втрóргнення військ країн-членів Варшавського договору (окрім Румунії) до Чехословаччини з метою припинення реформ Празької весни та ліквідації загрози виходу ЧССР з соціалістичного табору.
- Генеральний секретар ООН У.Тан кваліфікував дії військ ОВД як акт агресії.
- Інтервенцію засудили керівники Китаю, Югославії, Румунії.
- Загострення міжнародних відносин.

- 1946 р. – ФНРЮ

- Сербія
(Воєводино,
Косово)
- Хорватія
- Словенія
- Македонія
- Чорногорія
- Боснія і
Герцеговіна
- 1948 р.-
погіршення
відносин з СРСР

- ❖ 1974р. обрання
Й.Б.Тіто президентом
Югославії без
обмеження терміну
мандату.
- ❖ 1974 - обрання Тіто
довічним головою
СКЮ.
- ❖ 1974 – розширення
прав союзних
республік.
- ❖ Гострі протиріччя між
хорватами і сербами.
- ❖ 1968 – 1971 виступи
албанців у Косово.
- ❖ 1981 – заворушення в
Косово

Особливості розвитку Югославії в 1945 – 1980 рр.

Реальний
соціалізм

Капіталізм

Модель
самоврядного
соціалізму

Національне
питання

Як ви думаєте, чому в 1948 – 1949 роках виник
серйозний конфлікт між Й.Тіто і Й.Сталіним?

Особливості розвитку Югославії в 1945 – 1980 рр

**Реальний
соціалізм**

Монополія СКЮ на владу, утворення ФНРЮ –
федерація 6 рівноправних республік

капіталізм

Збереження приватної власності, ринкова
економіка

**Модель
самоврядного
соціалізму**

Запровадження госпрозрахунку, ліквідація
союзних міністерств, розвиток кооперації

**Національне
питання**

Загострення відносин між «багатими»
республіками – Словенією, Хорватією, Сербією
і «бідними» – Македонією, Чорногорією,
Боснією і Герцеговиною

Демократичні революції к.80-х – початку 90-х років

Коли в Європі здійснювалися революції, один із закордонних спостерігачів сказав те, що потім усі повторювали:

«У Польщі це забрало 10 років, в Угорщині – 10 місяців, в НДР – 10 тижнів, а в Чехословаччині – 10 днів».

Прокоментуйте це твердження.

- Чи можна події 1989 – 1990 рр. вважати революціями?

Причини революцій 1989-1991-х років

```
graph TD; A[Причини революцій 1989-1991-х років] --> B[Невдоволення широких мас населення]; A --> C[Нездатність радянської моделі соціалізму вирішувати суспільні проблеми]; A --> D[Ослаблення СРСР]; A --> E[Відмова СРСР від силових дій до країн Східної Європи];
```

Невдоволення широких мас населення

Нездатність радянської моделі соціалізму вирішувати суспільні проблеми

Ослаблення СРСР

Відмова СРСР від силових дій до країн Східної Європи

Характер революцій 1989-1991-х років

```
graph TD; A[Характер революцій 1989-1991-х років] --> B[демократичний]; A --> C[анти тоталітарний]; A --> D[мирний]; A --> E[Збройний  
Румунія, Югославія];
```

демократичний

анти тоталітарний

мирний

Збройний
Румунія, Югославія

Спільні ознаки революцій 1989-1991-х років

```
graph TD; A[Спільні ознаки революцій 1989-1991-х років] --> B[Одночасний характер революцій]; A --> C[Широка участь народних мас]; A --> D[Провідна роль інтелігенції]; A --> E[Студенство - каталізатор усіх подій]; A --> F[Робітники - основа страйкового руху]; A --> G[Спільна мета - повалення комуністичних режимів];
```

Одночасний характер революцій

Широка участь народних мас

Провідна роль інтелігенції

Студенство - каталізатор усіх подій

Робітники - основа страйкового руху

Спільна мета - повалення комуністичних режимів

1995 р.

2005 – 2010 рр.

Дата	Подія
1988	ПОРП проголосила початок економічних реформ
Лютий 1989	Робота «круглого столу» за участі опозиційних сил
1989	Перемога «Солідарності». Проведення «шокової терапії» Л.Бальцерович
31.12.1989	Конституція Польщі
Січень 1990	Перетворення ПОРП у Соціал – демократичну партію
Грудень 1990	Перемога Л.Валенси на президентських виборах
Жовтень 1991	Парламентські вибори, знищення комуністичного режиму
1999	Польща стала членом НАТО
2004	Польща стала членом ЄС

1977 р.	"Хартія - 77"
19.11.1989	Створено "Громадський форум"; Початок «оксамитової революції»
25.11.1989	Відставка Г.Гусака Демократичні вибори Поразка комуністів
1989	Обрання В.Гавела президентом країни Голова парламенту - А. Дубчек
1990	Вільні вибори, радикальні економічні реформи
01.12.1990	Зміна назви країни - ЧСФР
01.01.1993	Розпад ЧСФР на дві держави - Чехію і Словаччину
1999	Чехія стала членом НАТО
2004	Чехія стала членом ЄС
2004	Словаччина стала членом НАТО та ЄС

Дата	Подія
1988	Відставка Я.Кадара
1989	Відмова УСРП від монополії на владу та її саморозпуск. Проголошення Угорської Республіки
1990	Демократичні вибори, перемога опозиції
1991	Виведення радянських військ з Угорщини. Перехід до ринкової економіки
1992	Закон про земельну реформу, поступовий вихід економіки з кризи
1999	Угорщина – член НАТО
2004	Повноправне членство в ЄС

Дата	Подія
16-17.12.1989	Розгін демонстрації в м. Тимішоарі – початок революції
22.12.1989	Повалення диктатури Чаушеску
26.12.1989	Перехід влади до фронту національного порятунку на чолі з Й.Ілієску. Убивство подружжя Чаушеску
29.05.1990	Проголошення Румунії
Травень 1990	Вибори, перемога ФНП
1991	Проголошення нової Конституції країни
2004	Румунія член НАТО
2007	член ЄС

- ❑ 1990 - розпад СКЮ.
- ❑ Червень 1991 - Хорватія і Словенія проголосили незалежність.
- ❑ Вересень 1991 - проголошення незалежності Македонії.
- ❑ Жовтень 1991 - проголошення незалежності Боснії і Герцоговини.
- ❑ 1992 - Сербія і Чорногорія об'єдналися в Союзну Республіку Югославію.
- ❑ 1992 - початок громадянської війни СРЮ з Хорватією під гаслом збереження федерації.
- ❑ Квітень 1992 - міжетнічна громадянська війна в Боснії та Герцеговині.
- ❑ 1995 припинення конфлікту в Боснії та Герцеговині. Дейтонська угода.
- ❑ 1998 - 1999 - конфлікт в Косово.
- ❑ 1999 - втручання НАТО у конфлікт, бомбардування Белграда.
- ❑ 2006 - проголошення незалежності Чорногорії.

Війна Хорватії за незалежність 1991 – 1995 рр.

- **1991 р.-** утворення Сербської Країни (мета – відокремлення від Хорватії та приєднання до Сербії)
- **Серпень – листопад 1991 р.** – облога сербами хорватського міста Вуковар (поразка хорватів, значні втрати, третина території Хорватії окупована сербами)
- **Січень-травень 1995 р.** – введення миротворчих сил ООН (Для Хорватії це був етап дипломатичних зусиль, переговорів та терплячого підвищення ефективності сил при здійсненні операцій на тактичному рівні, у ході яких звільнено невеличкі частини території.)
- **Травень – серпень 1995 р.** – наступальні операції “Буря” і “Блискавка” (протягом 84 годин окуповані території були звільнені)
- Над Східною Славонією було відновлено хорватський суверенітет за допомогою перехідної міжнародної адміністрації (1996—1998 рр.).

Домашнє завдання

- Параграфи 16 – 22, стор.194 – 195 (усно)
- **Поняття:** відлига, волонтаризм, застій, гласність, путч, Біловезька угода, СНД, соціалістичний табір, РЕВ, ОВД, самоврядування, “оксамитова революція”, Солідарність, “шокова терапія”, приватизація.
- Персоналії: Л. Валенса, В.Гавел, Н. Чаушеску, Й.Броз Тіто